

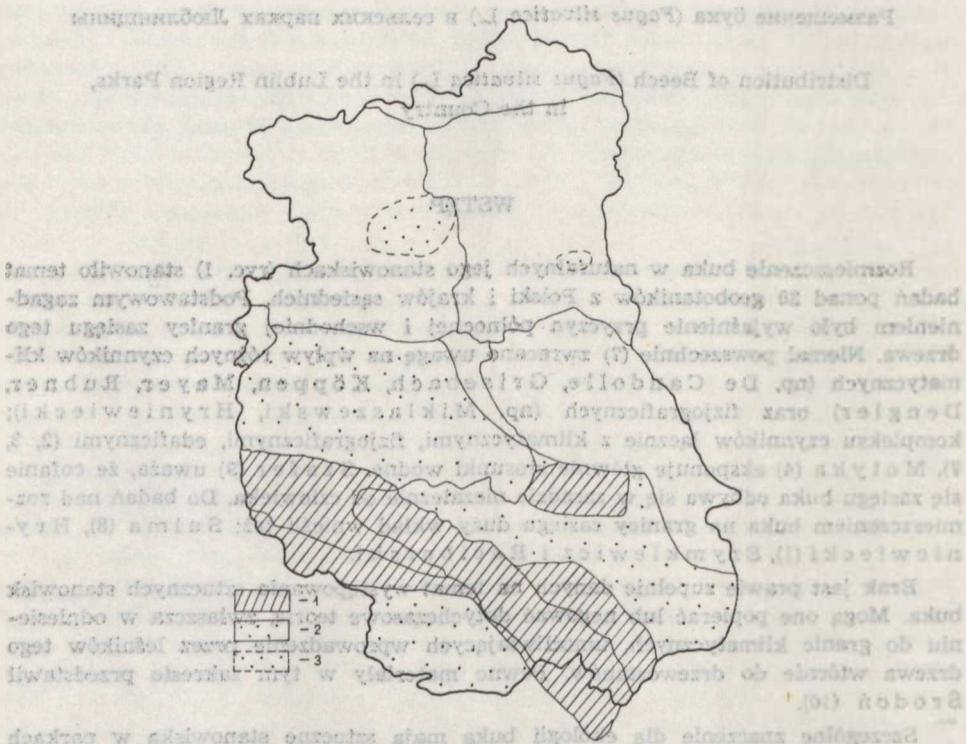

ANALIZA ROZMIESZCZENIA STANOWISK BUKA

Wykaz stanowisk

(ryc. 2 i 3)

I. Okręg Małe Mazowsze: 1, 2 — Tuchowicz; 3 — Wólka Domaszewska; 4 — Adamów; 5 — Kock; 6 — Radzyń; 7 — Suchowola; 8 — Kozłówka; 9 — Samokłęski; 10 — Puławy (Instytut). II. Okręg Białskopodlaski: 11 — Styżyniec; 12 — Biała Podlaska. III. Okręg Polesie Lubelskie: 13 — Wygoda 14 — Antopol. IV. Okręg Lubelski: 15 — Wylągi; 16 — Olesin; 17 — Kębło; 18 — Nałęczów; 19 — Czesławice; 20 — Piotrowice; 21 — Leśce; 22 — Snopków; 23 — Sadurki; 24 — Kraczewice; 25 — Konopnica; 26 — Bronowice; 27 — Bystrzyca; 28 — Łańcuchów; 29 — Wierchowiska; 30 — Abramowice; 31 — Jabłonna; 32 — Podzamcze; 33 — Józów; 34 — Rybczewice; 35 — Siedliska; 36 — Fajstławice; 37 — Tarnogóra; 38 — Łysaków; 39 — Stojeszyn; 40 — Godziszów. V. Okręg Subwołyński: 41 — Siennica Różana; 42 — Husynne; 43 — Orłów Murowany; 44 —

Ryc. 1. Zasięg naturalnych stanowisk buka *Fagus sylvatica* L.; 1 — miejsca zwarte występowania, 2 — miejsca rozproszone występowania, 3 — stanowiska izolowane

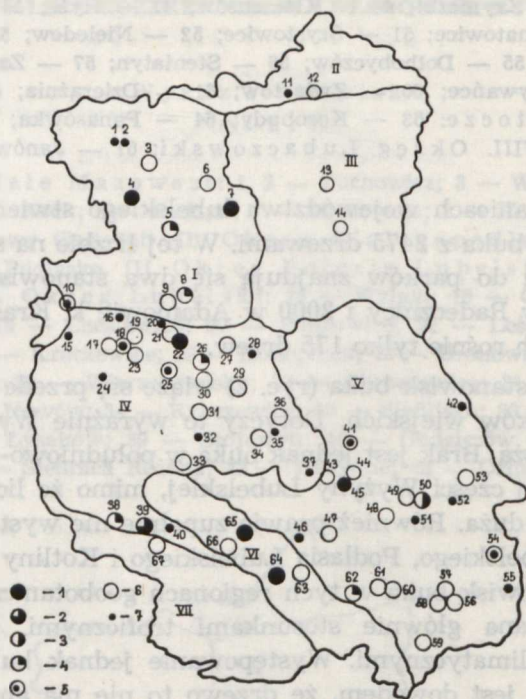
Range of natural stands of *Fagus sylvatica* L.; 1 — places of natural dense distribution of *Fagus sylvatica* L., 2 — places of natural rare distribution, 3 — distribution of separate stands

Krańcyszyn; 45 — Kryniczki; 46 — Klemensów; 47 — Hyże; 48 — Strzelce; 49 — Hołużno; 50 — Ornatowice; 51 — Szystowice; 52 — Nieledeu; 53 — Stefankowice; 54 — Szychowice; 55 — Dołhobyczów; 56 — Steniatyn; 57 — Zagrody; 58 — Łaszczów; 59 — Chodywańce; 60 — Zwiartów; 61 — Dzierażnia; 62 — Niemirówek. VI. Okręg Roztocze: 63 — Kosobudy; 64 — Panasówka; 65 — Radecznicza; 66 — Abramów. VIII. Okręg Lubaczowski: 67 — Janów Lubelski.

W byłych granicach województwa lubelskiego stwierdzono 67 stanowisk parkowych buka z 2475 drzewami. W tej liczbie na skutek włączenia fragmentów lasu do parków znajdują się dwa stanowiska naturalne — ok. 300 buków w Radeczniczy i 2000 w Adamowie k. Krasnobrodu. W pozostałych parkach rośnie tylko 175 drzew.

Zagęszczenie stanowisk buka (ryc. 2) wiąże się przede wszystkim z zagęszczeniem parków wiejskich. Dotyczy to wyraźnie Wyżyny Lubelskiej i Małego Mazowsza. Brak jest jednak buka w południowo-zachodniej i północno-wschodniej części Wyżyny Lubelskiej, mimo że liczba parków jest tam stosunkowo duża. Również prawie zupełnie nie występuje on w parkach Polesia Lubelskiego, Podlasia Lubelskiego i Kotliny Sandomierskiej. Mała liczba stanowisk buka w tych regionach geobotanicznych musi więc być uwarunkowana głównie stosunkami troficznymi, hydrologicznymi i niewątpliwie klimatycznymi. Występowanie jednak buka w całym regionie lubelskim jest dowodem, że drzewo to nie ma absolutnej granicy klimatycznej, całkowicie eliminującej możliwość jego wzrostu. Buk może więc być praktycznie wprowadzany do drzewostanów na Lubelszczyźnie, jednak pod warunkiem, że stanowiska będą korzystne dla tego drzewa pod względem glebowym, hydrologicznym i troficznym. Przeciwnym stanowisko w tej sprawie ma co do Lubelszczyzny Pacyniak (6).

Częste występowanie buka w parkach Wyżyny Lubelskiej wiąże się wyraźnie z okręgami geobotanicznymi Działów Grabowieckich, Wyniosłością Giełczewską i Płaskowyżem Nałęczowskim. Jest to strefa północnego naturalnego zasięgu buka na stanowiskach oderwanych (ryc. 1). Nie jest to przypadkowa korelacja — zagęszczenia izolowanych stanowisk naturalnych i sztucznych w parkach wiejskich. Są to bowiem regiony geobotaniczne, które łączą silnie pocięte wzniesienia lessowe i wąwozy. Stanowią one korzystne dla buka podłoże i ułatwiają jego przetrwanie w mniej korzystnych warunkach klimatycznych. Z mapki na ryc. 2 wynika, że buk w parkach wyraźnie omija tereny mało ukształtowane oraz z panującymi rędzinami Pobuża, Padolu Zamojskiego, Pagórów Chełmskich i Wzniesień Urzędowskich. Buk nie występuje prawie zupełnie w parkach położonych na glebach podmokłych i silnie przepuszczalnych (Równina Puszczańska, Płaskowyż Tarnogrodzki oraz północno-wschodnia część Lubelszczyzny).

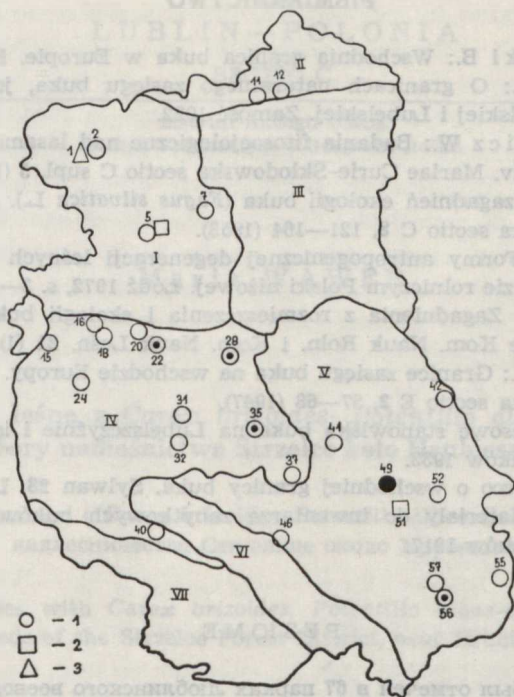
Ryc. 2 — Stanowiska buka w parkach wiejskich Lubelszczyzny; 1 — 6 i więcej drzew, 2 — 5 drzew, 3 — 4 drzewa, 4 — 3 drzewa, 5 — 2 drzewa, 6 — 1 drzewo, 7 — stanowiska tylko form ozdobnych

Stands of *Fagus sylvatica* L. in country parks of the Lublin region; 1 — 6 and more trees, 2 — 5 trees, 3 — 4 trees, 4 — 3 trees, 5 — 2 trees, 6 — 1 tree, 7 — stands of only decorative forms of beech trees

ODMIANY OZDOBNE BUKA W PARKACH WIEJSKICH

Wśród licznych stanowisk buka na Lubelszczyźnie stwierdzono trzy odmiany ozdobne buka (ryc. 3): *Fagus sylvatica* 'Atropunicea', *F. sylvatica* 'Laciniata', *F. sylvatica* 'Pendula'.

Wszystkie te odmiany należą do niezwykle dekoracyjnych i wprowadzono je pojedynczo w miejscach otwartych. Wykształcają one wówczas piękne korony z ciemnozielonymi, niemal skórzastymi liśćmi. Najbardziej rozpowszechniony jest buk o liściach purpurowych. Występuje w 25 parkach w liczbie 36 sztuk. Forma o liściach pierzastych nie przypomina buka. Jest jednak bardzo piękna i oryginalna. Niestety jedyne drzewo ok. 15 m wys. i 1,6 m obwodu rośnie w praku Tuchowicz k. Łukowa w bardzo silnie zagrożonym miejscu — podwórko wśród zabudowań gospodarczych. W dwóch parkach również stwierdzono występowanie formy

Ryc. 3. Stanowiska form ozdobnych buka;
Stands of decorative forms of beech trees;

1 — *Fagus silvatica* 'Atropunicea', 2 — *F. silvatica* 'Pendula', 3 — *F. silvatica* 'Laciniata'

plączącej buka, który wygląda bardzo osobliwie. Zwisające pędy sięgają bowiem aż do ziemi.

WNIOSKI

Buk rośnie w zasadzie na całym obszarze Lubelszczyzny. Zagęszczenie stanowisk powiązane jest ze strefą północnej granicy zasięgu buka. Czynnikiem sprzyjającym występowaniu tego drzewa jest ciepłe i przepuszczalne podłoże lessowe. Na Lubelszczyźnie zatem istnieje możliwość wprowadzania tego drzewa do parków w większym stopniu niż dotychczas. Należy sądzić, że może on też być posadzony w lasach na suchych, nie zakwaszonych i ciepłych siedliskach.

W parkach oprócz formy naturalnej stwierdzono trzy taksony buka: *Fagus silvatica* 'Atropunicea', *F. s.* 'Laciniata' i *F. silvatica* 'Pendula'.

PIŚMIENICTWO

1. Hryniwiecki B.: Wschodnia granica buka w Europie. Kosmos 1911.
2. Jedliński W.: O granicach naturalnego zasięgu buka, jodły i świerka na Wyżynie Małopolskiej i Lubelskiej. Zamość 1922.
3. Matuszkiewicz W.: Badania fitosocjologiczne nad lasami bukowymi w Sudetach. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska sectio C suppl. 5 (1950).
4. Motyka J.: Z zagadnień ekologii buka (*Fagus sylvatica* L.). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska sectio C 8, 121—164 (1953).
5. Olaczek R.: Formy antropogenicznej degeneracji leśnych zbiorowisk roślinnych w krajobrazie rolniczym Polski niżowej. Łódź 1972, s. 3—170.
6. Pacyniak C.: Zagadnienia z rozmieszczenia i ekologii buka (*Fagus sylvatica* L.). PTPN, Prace Kom. Nauk Roln. i Kom. Nauk Leśn. 21 (1), 35—72 (1971).
7. Sławiński W.: Granice zasięgu buka na wschodzie Europy. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska sectio E 2, 57—68 (1947).
8. Sulma T.: Kresowe stanowiska buka na Lubelszczyźnie i ich ochrona. Roczn. Ochr. Przyr. Kraków 1933.
9. Szafer W.: Nieco o wschodniej granicy buka. Sylwan 28, Lwów 1910.
10. Środoń A.: Materiały do inwentarza zabytkowych buków w Polsce. Roczn. Ochr. Przyr. Kraków 1917.

РЕЗЮМЕ

Fagus sylvatica был отмечен в 67 парках Люблинского воеводства. В северных частях воеводства он растет реже. Кроме натуральной формы встречаются три таксона: *Fagus sylvatica* 'Atropunicea', *F. s.* 'Laciniata', *F. s.* 'Pendula'. Авторы считают, что это дерево должно иметь большее распространение.

SUMMARY

Fagus sylvatica has been found in 67 parks of the Lublin region. It is less frequent only in the northern part of the region. The tree may be introduced on a larger scale. Besides a typical form three taxons have also been found: *Fagus sylvatica* 'Atropunicea', *F. s.* 'Laciniata' and *F. s.* 'Pendula'.